

פרק כ / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרק כ' נלמד כיצד הגיב העם על הפשע וכיצד נענשו אנשי בנימין.

כיצד הגיב העם על מעשה הפשע?

"ויצאו כל בני ישראל ותקהל העדה כאיש אחד למדן ועד באר שבע וארץ הגלעד אל ה' המצפה".
ברור שאין הכוונה לכל איש ואיש, אלא לבאי כוחם של השבטים.
הביטוי מדן ועד באר שבע מקובל במקרא (שמ"א ג כ) (שמ"ב יז יא) (דה"א כא ב).
ארץ הגלעד הכוונה לכל עבר הירדן המזרחי "וילכו בני ראובן ובני גד וחצי שבט מנשה ...
אל ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם" (יהו' כב ט).
מצפה נקראת כך על שישבה במקום גבוה שאפשר היה לצפות ממנו על סביבותיה.
הכוונה כנראה למצפה שבארץ בנימין (יהו' יח כו), יש המתארים אותה כשלושה ק"מ מצפון לירושלים.
הרבה מקומות בארץ נקראים מצפה כגון: ארץ מצפה החוי בחרמון (יהו' יא ג). מצפה בשפלת יהודה
(יהו' טו לח). מצפה בגלעד, מצפה מואב (שמ"א כב ג) (שמ"א ז ה-יב) (שמ"א י יז)
(ירמיהו פרקים מ-מא) (נחמיה ג פס' ז, טו).

יש רק שני מקרים במקרא שבהם התאסף העם כולו כדי להעניש חוטאים. האחד נזכר בספר יהושע
פרק כב פס' יב כשחלוצי ראובן גד וחצי המנשה בנו מזבח. "וישמעו בני ישראל ויקהלו כל עדת
בני ישראל שלה לעלות עליהם לצבא". "לוועדת החקירה" שנשלחה לברר למה הוקם המזבח נודע
כי המזבח נבנה כדי לשמש לזיכרון לאחווה בין שבטי שני עברי הירדן.
המקרה השני שבהם התאסף העם להעניש חוטאים הוא בפרקנו. לאחר שהלוי סיפר לנאספים את
הקורות אותו ואת פילגשו בגבעה החליטו כולם להעלות על גבעת בנימין ולהעניש את עושי הנבלה
בישראל. "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים" (פס' יא). כולם מאוחדים בדעה
אחת.

תחילה נשלחו מכל שבטי ישראל שליחים לערי בנימין בדרישה להסגיר ולהמית את עושי הנבלה.

**כיצד הגיבו בני בנימין על הבקשה להסגיר את בני הבליעל?
ולא אבו בנימין לשמע בקול אחיהם בני ישראל?"**

על מה סמכו בני בנימין?

על כוחם, על כך שהיו מאומנים להשתמש בנשק. היו ביניהם "שבע מאות איש בחור איטר יד ימינו".
אף על פי שלא שלטו ביד ימינם היו מסוגלים לקלוע אל חוט השערה, אל מטרה זעירה ודקה כחוט
השערה ולא היו מחטיאים.

מתי וכיצד נמנעה בעבר מלחמת אחים?

כשחלוצי ראובן גד וחצי שבט המנשה בנו מזבח על שפת הירדן כדי שיהיה עד להשתייכותם לעם
ישראל, בני השבטים במערב הירדן ראו בכך כוונת התבדלות וחשבו כי כוונת בוני המזבח להקריב
עליו קרבנות. לאחר בירור שנעשה ע"י משלחת נכבדי עשרת הנשיאים ובראשם פנחס בן אלעזר הכוהן
הבינו, כי לא זו בלבד שאין הכוונה של שבטי מזרח הירדן למרוד בה' ולהיבדל משאר העם, אלא דווקא
להקים עדות לזיכרון שיתופם בכלל ישראל (יהו' פרק כב). גם גדעון מנע מלחמת אחים ע"י שפיס את
בני אפרים במענה רך "אז רפתה רוחם מעליו" (שופ' ח ג).
אך הפעם לא נמנעה מלחמת אחים. בני בנימין שלא אבו להסגיר את בני הבליעל נעשו שותפים לפשע.

מה היה מהלך המלחמה?

שבטי ישראל החליטו להפיל גורל לפני ה' שיקבע איזה שבט יהיה הראשון להסתערות על בני בנימין. שבט יהודה עלה בגורל. הם החליטו שעשרה אחוזים מן המגויסים ישמשו אפסנאים - ספקים ללוחמים, ידאגו לציוד העולים למלחמה. השלבים הראשונים של המלחמה גילו שבני בנימין צדקו בהערכת כוחם. שבטי ישראל נגפו פעמיים. בשלב הראשון הרגו בישראל עשרים ושנים אלף איש, ובשלב השני שמונה עשר אלף איש. המפלה שספגו השבטים במלחמתם בבנימין פעמיים מעוררת פליאה רבה.

(א) כל ישראל היו מאוחדים כחברים. (ב) מלחמתם בבני בנימין הייתה מוצדקת, מכיוון שבני בנימין סירבו להכיר בעונש המגיע לעושי הנבלה בישראל. הסבר אחד למפלתם של בני ישראל היא שהם נענשו על שלא התעוררו באותה קנאות לעקור את המעשה האילי של הקמת פסל ותרפים לעבודת ה' ע"י מיכה בבית פרטי שנעשה ע"י איש ישראל ולוי, בעוד שמקום העבודה היה בשילה ע"י הכהנים המקודשים לכך. הסבר שני בני ישראל לא שאלו כהלכה באורים ותומים. כלומר: על השאלה מי יעלה לנו בתחילה למלחמה עם בני בנימין קיבלו תשובה לפי השאלה, אך לא שאלו אם להילחם בבנימין ומה יהיו תוצאות המלחמה. רק בפעם השלישית שאלו כהלכה: "האוסף לגשת למלחמה עם בני בנימין אם אחדל" (פס' כח). כלומר: האם מותר לנו להילחם באחינו בנימין? ולאחר צום בכי ותפילה נענו בחיוב. הפעם לא סמכו על הנס בהתקפה חזיתית כבראשונה, אלא ערכו תכנית מלחמה מסודרת בדומה לאופן כיבוש העי ע"י מארב בימי יהושע, והרגו רבים מבני בנימין שרפו ערים רבות. הלוחמים הוליכו את בני בנימין שולל ע"י שעשו עצמם כבורחים מפניהם. בני בנימין סברו ששבטי ישראל ניגפים לפניהם כבראשונה ורדפו אחרי הבורחים וכך נותקו מן העיר. האורבים מיהרו לפשוט על הגבעה, כאשר הפנו פניהם לאחור ראו "והנה עלה כליל העיר השמימה" (פס' מ) עשן העיר הנשרפת כליל.

הכתוב רומז כאן לפרשת עיר הנידחת ככתוב: "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה' אלקיך" (דב' יג יז). אז פנו לוחמי ישראל הנרדפים לאחור אל מול פני בני בנימין שרדפו אחריהם והתרחקו מהעיר. הם חשבו שבני ישראל שוב נגפו לפניהם כמו בימים הקודמים שהרגו כשלושים איש מבני ישראל, אך בני ישראל שינו את כיוון מנוסתם טבעת הכיתור התהדקה על בני בנימין. הם הוקפו מלפנים ומאחור. כמעט כל הגברים מבנימין נפלו בקרב.

"ויהי כל הנפלים מבנימין עשרים וחמישה אלף איש שלף חרב ביום ההוא, את כל אלה אנשי חיל" (פס' מו). לאחר שסיימו לרדוף אחרי צבאות בנימין שבו אל ערי בנימין ומושבותיהם והשמידום עם הנשים והטף.

מאין לנו שבני ישראל חששו שמלחמת אחים רעה בעיני ה'?

לפי ששאלו את ה' אחרי המפלה הראשונה "האוסף לגשת למלחמה עם בני בנימין אחי?" (פס' כג). אחרי המפלה השנייה שאלו: "האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי אם אחדל?" (פס' כח).

ניבים

קולע אל השערה ולא יחטיא (פס' טז).
הוראתו: מומחה בקליעה למטרה, צלף.
בהשאלה: מדויק, משיג מטרתו.

הדריך מנוחתו (פס' מג).
הוראתו: מנע ממנו מנוחה.

עבודה בכתב

- 1) מה מעיד על הזעזוע העמוק שחולל מעשה הפשע בעם?
- 2) באילו מקרים במקרא התאסף העם כולו כדי להעניש חוטאים?
- 3) כיצד אפשר היה למנוע את מלחמת האחים?
- 4) על מה סמכו בני בנימין בסרבם להסגיר את הפושעים?
- 5) קראו בספר יהושע פרק ח' והשוו בין כיבוש העי לבין המלחמה בבני בנימין?

6) מי אמר למי?

- א. איכה נהיתה הרעה הזאת.
- ב. הנה כלכם בני ישראל, הבו לכם דבר ועצה הלאה.
- ג. לא נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו.
- ד. תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם.
- ה. מי יעלה לנו בתחלה למלחמה עם בני בנימין?
- ו. יהודה בתחילה.
- ז. האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי, אם אחדל?